

Năng lực của báo chí kiến tạo trong việc nâng cao nhận thức và niềm tin nhà đầu tư chứng khoán

Ngày nhận bài: 17/08/2025 | Ngày phản biện: 20/08/2025 | Ngày xuất bản: 30/09/2025

Tác giả: Nguyễn Hoàng Việt Anh

Tóm tắt: Thị trường chứng khoán Việt Nam đang phát triển mạnh, số lượng nhà đầu tư tham gia ngày càng đông. Tuy nhiên, thực tế cho thấy, nhiều nhà đầu tư vẫn thiếu kiến thức tài chính vững chắc, dễ bị tác động bởi tin đồn và tâm lý đám đông. Trong bối cảnh đó, báo chí - đặc biệt là báo chí kiến tạo (Constructive Journalism) - mô hình báo chí không chỉ đưa tin mà còn cung cấp giải pháp, phân tích chuyên sâu, định hướng hành vi - góp phần nâng cao hiểu biết, nhận thức, củng cố niềm tin của nhà đầu tư chứng khoán. Trên tinh thần đó, nghiên cứu này tập trung làm rõ năng lực của báo chí kiến tạo đầu tư chứng khoán, thông qua nghiên cứu trường hợp Báo Đầu tư (baodautu.vn) và Báo Thời báo Tài chính Việt Nam (thoibaotaichinhvietnam.vn) trong giai đoạn từ tháng 1-7/2025.

1. Quan niệm và đặc điểm của báo chí kiến tạo

Báo chí kiến tạo không còn là thuật ngữ mới mẻ trong lĩnh vực báo chí truyền thông. Nó đã được áp dụng phổ biến trong các cơ quan báo chí. Theo tác giả Đỗ Anh Đức, "Thuật ngữ này được sử dụng lần đầu tiên vào những năm 2000, nhưng chỉ thực sự nhận được sự chú ý rộng rãi và phát triển mạnh mẽ từ giữa những năm 2010, nhất là qua công trình của Ulrik Haagerup, một nhà báo và Giám đốc sáng lập Viện Báo chí Kiến tạo (Constructive Institute)"⁽¹⁾. Tác phẩm "Constructive News" (2017) của Ulrik Haagerup khẳng định: "Báo chí kiến tạo không chỉ phản ánh các sự kiện, mà còn khuyến khích người đọc tham gia vào việc tìm ra các giải pháp và cách thức cải thiện tình hình. Báo chí kiến tạo đặt trọng tâm vào việc cung cấp các câu chuyện có tính giải pháp, giúp người đọc thấy được cách giải quyết vấn đề thay vì chỉ phơi bày các khó khăn. Báo chí không chỉ có trách nhiệm đưa tin mà còn phải xây dựng và thúc đẩy sự

thay đổi tích cực trong xã hội" (2).

Viện Báo chí kiến tạo Hellenic (Hy Lạp) cho rằng, "Báo chí kiến tạo là một cách tiếp cận thông tin mới, nhằm giảm thiểu hoặc thậm chí loại bỏ "khuynh hướng tiêu cực" mà tin tức được trình bày trên phương tiện truyền thông. Nó làm nổi bật và thúc đẩy những tin tức tích cực và hướng đến giải pháp, thay vì tái hiện những câu chuyện tiêu cực và mâu thuẫn, đồng thời cố gắng đưa ra câu trả lời cho các vấn đề xã hội then chốt. Báo chí kiến tạo đề xuất các giải pháp và nhấn mạnh vai trò mà mỗi thành viên trong xã hội có thể đóng góp, để họ cũng có thể là một phần của sự thay đổi" (3).

Theo tác giả Trường Thanh, "Báo chí kiến tạo có thể hiểu là bên cạnh các hoạt động phản ánh, phản biện, đấu tranh, báo chí còn thực hiện vai trò hiến kế, đề xuất các giải pháp, biện pháp thực hiện thay vì chỉ nêu lên vấn đề. Điều này có nghĩa là báo chí thể hiện vai trò tích cực hơn, trách nhiệm hơn đối với các vấn đề của đất nước, của xã hội, nhất là đề xuất giải pháp để giải quyết các vấn đề nêu ra, góp phần tạo dựng niềm tin và sự đồng thuận của xã hội"(4).

Trong bối cảnh truyền thông xã hội, mạng xã hội phát triển mạnh mẽ, việc cung cấp thông tin không còn là độc quyền của báo chí. Bất kỳ cá nhân hay tổ chức nào cũng có thể trở thành nguồn phát thông tin. Điều này dẫn đến hiện tượng tin giả, tin xấu độc, tin giật gân lan truyền trên mạng xã hội. Chính vì vậy, vai trò của báo chí, đặc biệt là báo chí kiến tạo càng trở nên quan trọng. "Báo chí kiến tạo là phản ứng lại tình trạng lá cải hóa, giật gân và thiên kiến tiêu cực ngày càng gia tăng của giới truyền thông hiện nay, đồng thời bổ sung cho cả báo chí điều tra và báo chí đột phá"(5).

Chính bởi năng lực giải quyết vấn đề, nên các nhà nghiên cứu cũng cho rằng, báo chí kiến tạo cũng chính là báo chí giải pháp. Đặc điểm nhận diện báo chí kiến tạo⁽⁶⁾ là:

- Tập trung vào giải pháp: Báo chí không chỉ phản ánh vấn đề mà còn trình bày cách các giải pháp đang được triển khai. Trọng tâm của báo chí nêu giải pháp là tập trung vào biện pháp ứng phó với một vấn đề xã hội và cách thức giải quyết hiệu quả.

- Thông tin chuyên sâu: Thông tin nêu lên thấy những bài học kinh nghiệm từ ứng dụng giải pháp và tầm quan trọng của nó đối với công chúng.

- Thông tin chính xác, minh bạch, dựa trên bằng chứng: Báo chí kiến tạo phải cung cấp dữ liệu định lượng hoặc nhận định định tính để chứng minh mức độ hiệu quả của giải pháp.
- Thừa nhận hạn chế: Thực hiện một giải pháp luôn có bất cập và rủi ro. Báo chí kiến tạo có trách nhiệm chỉ ra những hạn chế của các giải pháp, không lý tưởng hoá hay phủ nhận mặt còn tồn tại.
- Bao gồm ngữ cảnh và sự tinh tế: Báo chí tránh lối kể chuyện đơn giản hóa; thay vào đó là cung cấp bối cảnh đa chiều và phức hợp để độc giả nhìn nhận toàn diện hơn.
- Không đơn thuần là "tin tốt": Báo chí kiến tạo còn có trách nhiệm tìm kiếm những mặt trái của vấn đề, điều tra những góc khuất, vụ việc tiêu cực.
- Khơi gợi hành động và suy ngẫm: Ngoài các câu hỏi truyền thống (Ai? Cái gì? Khi nào? Ở đâu? Tại sao?), báo chí kiến tạo còn đặt câu hỏi "Bây giờ cần làm gì?", nhằm định hướng hành động tích cực.
- Giảm thiểu thành kiến tiêu cực: Truyền thông có xu hướng thiên về phản ánh các vấn đề tiêu cực; báo chí kiến tạo khắc phục điều này bằng cách cân bằng giữa tin tiêu cực và tin giải pháp, giúp cải thiện tâm lý công chúng.
- Khuyến khích đối thoại và trách nhiệm xã hội: Báo chí kiến tạo giúp hình thành những cuộc đối thoại dân chủ, tăng niềm tin vào báo chí và thúc đẩy sự tham gia của cộng đồng trong các vấn đề xã hội.

Để nhận diện được đâu là một tác phẩm báo chí kiến tạo, theo Cục trưởng Cục Báo chí, Bộ Thông tin và Truyền thông Lưu Đình Phúc (tháng 1/2025), "Nguyên tắc chung của các giải pháp kiến tạo cho tất cả các bài báo là không quá 1/3 bài báo được mô tả vấn đề, trong khi ít nhất 2/3 nên được dành cho các giải pháp kiến tạo"⁽⁷⁾.

Như vậy, báo chí kiến tạo không chỉ làm nhiệm vụ phản ánh thông tin, mà quan trọng là tìm kiếm các giải pháp, hướng xử lý, nâng cao nhận thức, cải thiện niềm tin của công chúng, thúc đẩy họ tham gia tích cực vào giải quyết các vấn đề xã hội. Báo chí kiến tạo không chỉ đưa tin về những vấn đề tiêu cực mà còn đưa ra các giải pháp tích cực để xử lý những vấn đề tiêu cực đó, tạo sự thay đổi, góp phần vào phát triển bền

vững thị trường, nâng cao nhận thức, niềm tin của nhà đầu tư thông qua thông tin.

2. Vai trò của báo chí kiến tạo đối với nhận thức, niềm tin của nhà đầu tư chứng khoán hiện nay và vấn đề đặt ra đối với báo chí kiến tạo

Theo số liệu của VSD (Trung tâm lưu ký và Bù trừ chứng khoán Việt Nam), đến ngày 30/6/2025, "thị trường chứng khoán có 10,2 triệu tài khoản giao dịch, trong đó, nhà đầu tư cá nhân chiếm đến 99,82%, Nhà đầu tư tổ chức chỉ 0,18% và nhà đầu tư nước ngoài gần 0,5%. Nhà đầu tư cá nhân chiếm đến trên 80% giá trị giao dịch toàn thị trường⁽⁸⁾. Nhà đầu tư cá nhân là những người "có hạn chế về năng lực tài chính, kiến thức và dễ bị chi phối bởi tâm lý đám đông, khiến thị trường biến động mạnh. Hai rào cản lớn của thị trường tài chính là trình độ đầu tư hạn chế và sự thiếu niềm tin của nhà đầu tư cá nhân. Họ dễ bị hấp dẫn bởi lợi nhuận mà không lường trước rủi ro. Do đó, để tạo niềm tin, cần sự minh bạch, pháp lý nghiêm minh và chuyên nghiệp trong thực thi"⁽⁹⁾.

Như vậy, trình độ hiểu biết, nhận thức, niềm tin của nhà đầu tư, đặc biệt là nhà đầu tư cá nhân, rất quan trọng đối với thị trường tài chính. Nó là yếu tố lớn nhất dẫn đến quyết định họ có đầu tư hay không. Do đó, việc trang bị kiến thức, nâng cao nhận thức và niềm tin của nhà đầu tư luôn trở thành yêu cầu cấp thiết.

Luật Chứng khoán 2019⁽¹⁰⁾, và ngoài ra là các văn bản hướng dẫn (Nghị định, Thông tư) đã cung cấp cho người dân những kiến thức quan trọng, cần thiết. Tuy nhiên, chỉ kiến thức thôi thì chưa đủ để dẫn đến hành động đầu tư. Nhà đầu tư cần có niềm tin vào thị trường, vào doanh nghiệp, vào cơ quan quản lý và vào độ chính xác của thông tin. Niềm tin này giúp họ chuyển từ trạng thái "biết" sang "hành động" một cách tự tin.

Thời gian qua, "niềm tin của nhà đầu tư chứng khoán giảm mạnh. Bên cạnh những tác động tiêu cực từ bối cảnh rủi ro vĩ mô, kinh tế - tài chính trên thế giới, tâm lý nhà đầu tư chứng khoán còn chịu ảnh hưởng từ những vụ việc vi phạm pháp luật, khởi tố lãnh đạo của một số doanh nghiệp lớn, cùng với một số tin đồn thất thiệt trên mạng xã hội... Điều này khiến cho không chỉ cổ phiếu của những doanh nghiệp vi phạm mà còn cả những cổ phiếu khác cũng bị bán tháo do tâm lý lo ngại, thận trọng lan rộng, dẫn đến nhiều giá cổ phiếu giảm sàn"⁽¹¹⁾.

Từ thực tiễn đó, báo chí kiến tạo đang phải đối diện với nhiều vấn đề:

Thứ nhất là vấn đề kiểm chứng, đảm bảo thông tin xác thực. Sự lan truyền nhanh chóng của tin đồn trên mạng xã hội khiến báo chí kiến tạo phải tìm cách nâng cao năng lực kiểm chứng và phản ứng kịp thời tin giả, tin tiêu cực, tránh để nhà đầu tư rơi vào trạng thái hoang mang, mất niềm tin.

Thứ hai là vấn đề phân tích và dự báo: Nhà đầu tư không chỉ cần tin tức sự kiện, mà còn cần báo chí phải phân tích sâu sắc, giải thích rõ nguyên nhân – hệ quả, dự báo xu hướng thị trường.

Thứ ba là vấn đề kiến tạo niềm tin: Trong bối cảnh niềm tin của nhà đầu tư suy giảm, báo chí kiến tạo phải đảm nhận vai trò “cầu nối niềm tin” giữa doanh nghiệp, cơ quan quản lý và công chúng đầu tư. Nếu không thực hiện tốt, báo chí dễ rơi vào tình trạng chỉ cung cấp thông tin bề nổi, chưa đủ sức khơi thông tâm lý thị trường.

Thứ tư là vấn đề thích ứng với chuyển đổi số: Sự cạnh tranh gay gắt từ mạng xã hội và các kênh truyền thông số khác đang là thách thức đối với báo chí kiến tạo trong việc phải đổi mới hình thức thể hiện để thu hút nhà đầu tư, đặc biệt là nhà đầu tư trẻ.

Thứ năm là vấn đề trách nhiệm xã hội và đạo đức nghề nghiệp: Báo chí đang đứng trước thách thức vừa phải nhanh nhạy trong thông tin, vừa phải thận trọng để không “khuếch đại rủi ro”, tạo ra hiệu ứng đám đông tiêu cực, vừa phải đi đầu trong định hướng giải pháp giải quyết các vấn đề của thị trường chứng khoán.

Từ những vấn đề đang đặt ra trên đây, Mục 3 sẽ khảo sát thực trạng năng lực của báo chí kiến tạo trong giải quyết các thách thức trên, đồng thời, nêu một số khuyến nghị đối với nhà báo, cơ quan báo chí để giúp tăng cường hơn nữa nhận thức và niềm tin của nhà đầu tư chứng khoán.

3. Khảo sát thực trạng năng lực của báo chí kiến tạo trong nâng cao nhận thức và niềm tin của nhà đầu tư chứng khoán

Hiện nay, Việt Nam có rất nhiều báo, tạp chí có chuyên mục chuyên sâu về chứng khoán, hoặc đăng tải các bài viết về lĩnh vực chứng khoán. Trong khuôn khổ nghiên cứu này, tác giả khảo sát tập trung các ví dụ trên 2 báo mạng điện tử: Báo đầu tư (địa

chỉ: baodautu.vn), chuyên mục Tài chính - Chứng khoán và Báo Thời báo tài chính Việt Nam (địa chỉ: thoibaotaichinhvietnam.vn), chuyên mục Chứng khoán để thấy được phần nào năng lực của báo chí kiến tạo trong lĩnh vực này.

Khảo sát từ tháng 1/2025-7/2025, trên Báo Đầu tư và Thời báo tài chính Việt Nam, số lượng tin, bài như sau:

Thời gian	Báo Đầu tư	Thời báo tài chính Việt Nam
1/2025-7/2025	1.621 tin bài	1.475 tin bài
Tổng	3.092	

Bảng 1: Tổng số tác phẩm báo chí về lĩnh vực chứng khoán trên 2 báo [Nguồn: Tác giả thống kê, từ tháng 1-7/2025]

Như vậy, Báo Đầu tư đăng trung bình 231 tin, bài/tháng, 7-8 tin, bài/ngày; Thời báo tài chính Việt Nam đăng trung bình 211 tin, bài/tháng, 7 tin, bài/ngày. Điều này cho thấy các báo đều rất quan tâm đến lĩnh vực đầu tư chứng khoán.

Căn cứ vào quan niệm và đặc điểm của báo chí kiến tạo, có thể khẳng định, năng lực của báo chí kiến tạo được thể hiện qua: Cung cấp thông tin chính xác, minh bạch và có kiểm chứng về thị trường chứng khoán; Phân tích, giải thích về nguyên nhân, tác động và xu hướng của thị trường chứng khoán để ổn định niềm tin nhà đầu tư; Tìm các giải pháp và cách thức cải thiện thị trường chứng khoán; Tạo diễn đàn trao đổi thông tin minh bạch về thị trường chứng khoán; Định hướng hành vi đầu tư lành mạnh; Góp phần đẩy lùi tin giả, xấu độc về thị trường chứng khoán... Khảo sát cho thấy, số lượng các bài tương ứng với từng “năng lực kiến tạo” trên 2 báo như sau:

Năng lực của báo chí kiến tạo	Báo Đầu tư (Tác phẩm)	Thời báo TCVN (Tác phẩm)	Tổng
Cung cấp thông tin chính xác, minh bạch, kiểm chứng	327	303	630
Phân tích, giải thích nguyên nhân, tác động, xu hướng	206	219	425
Tìm giải pháp, cách thức cải thiện thị trường	172	158	330
Tạo diễn đàn trao đổi minh bạch	69	55	124
Định hướng hành vi đầu tư lành mạnh	131	99	230
Góp phần đẩy lùi tin giả, xấu độc	69	58	127
Tổng cộng	974	892	1.866

Bảng 2: Số tác phẩm báo chí thể hiện năng lực kiến tạo trong lĩnh vực chứng khoán trên 2 báo [Nguồn: Tác giả thống kê, từ tháng 1-7/2025]

Như vậy, có 1.866/3.092 tác phẩm trên Báo Đầu tư và Thời báo Tài chính Việt Nam (60,3%) được xếp vào dòng báo chí kiến tạo (Lưu ý: có những tác phẩm gồm nhiều "năng lực kiến tạo", ví dụ, vừa "Cung cấp thông tin chính xác, minh bạch, kiểm chứng", vừa "Phân tích, giải thích nguyên nhân tác động, xu hướng", vừa "Tạo diễn đàn trao đổi". Ở đây, tác giả dựa vào 1 "năng lực" nổi trội nhất của bài báo để xếp vào nhóm phù hợp). Trong đó, nhóm năng lực "Cung cấp thông tin chính xác, minh bạch, kiểm chứng" với **630 bài (33,8%)** có số lượng tác phẩm lớn nhất, chiếm hơn 1/3 tổng số tin, bài, cho thấy cả 2 báo đều tập trung mạnh vào chức năng cốt lõi là bảo đảm minh bạch, chống tin đồn thất thiệt, củng cố niềm tin thị trường, nâng cao nhận thức của nhà đầu tư. Nhóm Phân tích, giải thích nguyên nhân, tác động, xu hướng (425 bài, 22,8%) chiếm tỷ lệ lớn thứ hai, cho thấy báo chí kiến tạo không chỉ đưa tin mà còn đóng vai trò giải thích, bình luận, lý giải bối cảnh. Điều này giúp nhà đầu tư hiểu sâu cơ chế vận động của thị trường, từ đó củng cố niềm tin và có quyết định sáng suốt hơn.

Cụ thể, có thể phân tích rõ hơn cách thức mà 2 tờ báo Đầu tư, Thời báo tài chính Việt Nam thực hiện chức năng kiến tạo như sau:

-Cung cấp thông tin chính xác, minh bạch và có kiểm chứng về thị trường chứng khoán

Cả 2 tờ báo đều có năng lực thông tin chính xác, minh bạch, có kiểm chứng về thị trường chứng khoán, bám sát vào các sự kiện, sự việc về đầu tư tài chính, thị trường

chứng khoán hàng ngày để thông tin đến công chúng. Các báo thống kê thị trường theo dữ liệu HOSE/HNX, nêu con số và mốc thời gian cụ thể. Ví dụ, bài “Thị trường bùng nổ thanh khoản: Nóng chuyện năng lực công nghệ chứng khoán” (29/7) ghi nhận kỷ lục phiên 29/7 với giá giao dịch HOSE vượt 71.200 tỷ đồng, hơn 2,7 tỷ cổ phiếu. Bài báo nêu rõ sàn, phiên, con số - mà nhà đầu tư có thể đối chiếu với dữ liệu giao dịch của Sở. Bài “VN-Index vững mốc 1.500 điểm, dòng tiền sôi động kéo thanh khoản vượt 42.000 tỷ đồng” cung cấp số liệu minh bạch về mức độ dòng tiền; bài “Chứng khoán bùng nổ thanh khoản... VN-Index trở lại mốc 1.300 điểm” cung cấp giá trị khớp lệnh, tổng giá trị giao dịch chi tiết theo sàn, xếp hạng mã thanh khoản cao. Trên Thời báo Tài chính Việt Nam, bài báo “Thị trường chứng khoán phái sinh tháng 1/2025: Khối lượng giao dịch tăng 6,04% so với tháng trước” (7/2) nêu cụ thể khối lượng bình quân (183.462 hợp đồng/phiên), giá trị danh nghĩa (24.176 tỉ đồng/phiên), OI cuối tháng (42.835 hợp đồng); trích nguồn “Theo Sở Giao dịch Chứng khoán Hà Nội”, giúp người đọc nắm rõ căn cứ của số liệu; các số liệu có thể kiểm chứng được qua báo cáo chính thức của Sở. Bài “Chứng khoán ngày 13/1: Phục hồi cuối phiên, VN-Index tăng hơn 5 điểm” (13/01) nêu chính xác: VN-Index tăng 5,17 điểm, lên 1.235,65 điểm; HOSE: tăng 206 mã, giảm 191 mã; HOSE-Index, UPCoM-Index cũng tăng nhẹ. Độc giả có thể dò lại dữ liệu ngày 13/1 – biểu đồ và thống kê chứng khoán HOSE/HNX để xác minh tính chính xác của thông tin.

Việc “Cung cấp thông tin chính xác, minh bạch và có kiểm chứng” của 2 báo là yếu tố quan trọng giúp củng cố niềm tin của công chúng vào thị trường và tạo môi trường đầu tư ổn định, đồng thời, giúp nhà đầu tư tránh bị dẫn dắt bởi tin đồn, tin giả trên mạng xã hội.

Phân tích, giải thích về nguyên nhân, tác động và xu hướng của thị trường chứng khoán để ổn định niềm tin nhà đầu tư

Nhiều tác phẩm trên Báo Đầu tư, Thời báo Tài chính Việt Nam đã cung cấp thông tin phân tích, giải thích về nguyên nhân, tác động và nêu xu hướng của thị trường chứng khoán nhằm giúp nhà đầu tư giảm rủi ro đầu tư, tăng khả năng hoạch định chiến lược, nâng cao hiểu biết về thị trường. Nhiều bài báo tập trung giải thích nguyên nhân (ví dụ: chính sách tiền tệ, biến động kinh tế vĩ mô, kết quả kinh doanh doanh nghiệp...) dẫn đến biến động thị trường, phân tích làm rõ những ảnh hưởng đến nhà đầu tư, doanh

ng nghiệp, ngành nghề hoặc nền kinh tế để đưa ra dự báo, kịch bản và khuyến nghị nhà đầu tư có quyết định sáng suốt.

Trên Báo Đầu tư, ví dụ bài "Hành trình 25 năm thị trường chứng khoán Việt Nam" (29/07), tác giả điểm lại lịch sử thị trường, đánh giá nguyên nhân tăng trưởng nhờ việc cải cách thể chế, giúp số lượng tài khoản vượt 10,27 triệu. Bài viết thể hiện được nội lực và sức hấp dẫn của thị trường, dự báo thị trường sẽ tiếp tục phát triển về quy mô, đem đến cho nhà đầu tư niềm tin vào sự trưởng thành của thị trường trong thời gian tới. Trên Báo Thời báo Tài chính Việt Nam, bài "Vẫn còn nhiều điểm tựa cho thị trường chứng khoán trong trung và dài hạn" (17/04) phân tích nguyên nhân: nền tảng kinh tế vĩ mô, chính sách hỗ trợ tích cực, các nút thắt pháp lý được dần tháo gỡ, môi trường lãi suất thấp, tăng trưởng lợi nhuận và kỳ vọng nâng hạng, hệ thống KRX vận hành... là các yếu tố bảo đảm cho sự tăng trưởng của VN-Index trong trung và dài hạn); dự báo thị trường có thể đạt 1.300 điểm quý III nếu đàm phán thương mại tiến triển. Việc trích dẫn quan điểm đánh giá của Giám đốc Khối Khách hàng tổ chức của Cty Chứng khoán VNDirect cùng một số ý kiến chuyên gia khác... cũng góp phần giúp các nhà đầu tư có góc nhìn chiến lược hơn, tránh phản ứng theo đám đông.

-Tìm các giải pháp và cách thức cải thiện thị trường chứng khoán

Trong vai trò kiến tạo, báo chí chứng khoán chủ động **tìm kiếm và gợi mở giải pháp**. Bằng việc đề xuất chính sách, khuyến khích mô hình đầu tư bền vững hay chỉ ra cách thức quản trị rủi ro, báo chí góp phần cung cấp "lối thoát" cho nhà đầu tư và cả doanh nghiệp.

Ví dụ trên Báo Đầu tư, bài "Bổ sung điều kiện để hạn chế rủi ro thanh toán của trái phiếu riêng lẻ" (02/05), thay vì chỉ phản ánh tình trạng doanh nghiệp "vốn mỏng, nợ lớn" có thể dẫn đến bong bóng nguy hiểm, bài báo đã đưa giải pháp: bổ sung điều kiện trong luật doanh nghiệp: giới hạn tổng nợ phải trả không vượt quá 5 lần vốn chủ sở hữu. Đây là đề xuất cụ thể giúp giảm thiểu rủi ro cho nhà đầu tư và ổn định cấu trúc thị trường. Hay bài "Thị trường chứng khoán biến động: Giữ tiền, bắt đáy hay chờ thời?" (27/06), tác giả khuyến nghị chiến lược đầu tư cụ thể: giữ cổ phiếu nền tảng, tránh bán tháo, tham khảo danh mục theo chủ đề từ các công ty chứng khoán thay vì tự chọn mã lẻ. Trên báo Thời báo Tài chính, bài "Vẫn còn nhiều điểm tựa cho thị

trường chứng khoán trong trung và dài hạn" (17/04) đưa ra nhận định rằng, thị trường hiện đang bị định giá thấp (P/E chỉ 9,5 lần, so với trung bình 3 năm là 11,3 lần và 5 năm là 12,9 lần), cho thấy tiềm năng tăng trưởng chưa được phản ánh hoàn toàn. Bài khuyến nghị nhà đầu tư nên tận dụng cơ hội này bằng cách tập trung vào các doanh nghiệp có nền tảng vững chắc và định giá hợp lý, qua đó cải thiện hiệu quả đầu tư và giảm tâm lý hoảng loạn mua bán theo cơn sốt giá.

Tóm lại, điều quan trọng của báo chí kiến tạo nêu trên là ở chỗ: thay vì để công chúng rơi vào tâm thế bi quan, lo lắng, báo chí định hướng họ nhận diện cơ hội, tìm thấy những kênh đầu tư an toàn, minh bạch và phù hợp hơn. Chính vì vậy, báo chí không chỉ là người "quan sát" mà trở thành tác nhân cải thiện tình hình, giúp xây dựng thị trường đầu tư lành mạnh và ổn định hơn.

- **Tạo diễn đàn trao đổi thông tin minh bạch về thị trường chứng khoán**

Báo chí kiến tạo không chỉ đơn thuần đưa tin, mà còn tạo ra **không gian trao đổi** cho các nhà đầu tư, chuyên gia, doanh nghiệp, cơ quan quản lý về diễn biến thị trường, cơ hội đầu tư, rủi ro, thách thức, giải pháp đầu tư, triển vọng thị trường...

Ví dụ, bài "Chứng khoán Việt Nam: Vượt mình sau 25 năm – Nâng hạng và huy động vốn hiệu quả cho doanh nghiệp" trên báo Đầu tư (28/7) tổng hợp ý kiến của 5 chuyên gia về sự phát triển của thị trường chứng khoán Việt Nam sau 25 năm. Việc trích dẫn ý kiến chuyên gia làm tăng tính minh bạch và đáng tin cậy của thông tin, đồng thời tạo ra một diễn đàn trao đổi, giúp nhà đầu tư đưa ra quyết định đầu tư hợp lý. Hay các bài: "Chứng khoán Việt Nam năm 2025: Kỳ vọng những thay đổi lớn (30/1); "Chứng khoán 2025: 'Tiền hung hậu cát', động lực đột phá đến từ nâng hạng thị trường" (2/2); "Điều chỉnh định giá thị trường chứng khoán" (17/4); "Chọn danh mục đầu tư 2025: Bốn chủ đề chiến lược từ chuyên gia VFS" (12/4); "Chứng khoán Việt Nam đứng trước nhiều cơ hội mới nửa cuối năm 2025" (06/7)... đều cung cấp thông tin đa chiều, dựa trên chuyên gia uy tín. Các chuyên gia đã gợi ý cho các nhà đầu tư cân nhắc, so sánh và có cơ hội minh bạch thông tin, giúp hạn chế hoài nghi, củng cố niềm tin của nhà đầu tư vào thị trường.

Tương tự, trên báo Thời báo Tài chính cũng có nhiều bài mang tính chất diễn đàn, như bài Triển vọng thị trường chứng khoán Việt Nam 2025 qua góc nhìn của chuyên gia (2/1), đã đưa ra kỳ vọng về việc môi trường kinh doanh ngày càng được cải thiện và tăng trưởng kinh tế phục hồi mạnh mẽ, hứa hẹn sẽ là nền tảng vững chắc cho sự phát triển của thị trường chứng khoán Việt Nam. Ngoài ra là nhiều bài khác như: "Chiến lược nào cho nhà đầu tư chứng khoán trong tháng 5?" (10/05), "Thị trường chứng khoán năm 2025: Khi 'giấc mơ' nâng hạng sớm trở thành hiện thực" (29/01/ "Tọa đàm "Lực đẩy dòng vốn mới" (23/07); "Thị trường chứng khoán nửa cuối năm 2025: Định hình chu kỳ tăng giá mới từ nội lực kinh tế" (17/07); "Chiến lược nào cho nhà đầu tư chứng khoán trong tháng 5?" (10/05); Tọa đàm "Lực đẩy dòng vốn mới" nhân dịp 25 năm thị trường chứng khoán (23/07); Hội thảo "Nghị quyết 68-NQ/TW về phát triển kinh tế tư nhân: Cơ hội nào cho doanh nghiệp niêm yết và công ty đại chúng" (06/06)...

Tóm lại, thông qua các tọa đàm, diễn đàn đối thoại, những bài báo có ý kiến nhân chứng đa chiều, báo chí tạo ra không gian trao đổi công khai, giúp định hướng dư luận, lan tỏa thông tin chuẩn xác. Nhờ đó, thị trường chứng khoán minh bạch hơn, nâng cao niềm tin đầu tư và khuyến khích dòng vốn dài hạn. Hơn thế, những bài báo kiến tạo còn phản biện chính sách, đề xuất giải pháp cải thiện môi trường đầu tư, từ đó, đồng hành với quá trình nâng hạng và phát triển bền vững thị trường chứng khoán Việt Nam. Báo chí kiến tạo đã giúp xây dựng cầu nối giữa thị trường và công chúng đầu tư.

- **Định hướng hành vi đầu tư lành mạnh**

Báo chí kiến tạo không chỉ "giải thích – phân tích", mà còn có khả năng **đưa ra hình mẫu, giải pháp và chuẩn mực hành vi tích cực** để cộng đồng nhà đầu tư noi theo, qua đó, góp phần kiến tạo văn hóa đầu tư chứng khoán lành mạnh, văn minh.

Ví dụ, trên Báo Đầu tư, bài "Nâng hạng thị trường chứng khoán: Cột mốc quan trọng nhưng không phải đích đến cuối cùng" (28/07) định hình hành vi đầu tư lành mạnh khi nhấn mạnh rằng, nâng hạng thị trường không phải là đích đến cuối cùng, mà phải gắn liền với xây dựng nền tảng bền vững, minh bạch, hiện đại để thu hút nhà đầu tư nước ngoài chất lượng. Bài "Chứng khoán đi ngang, nhà đầu tư chọn chiến lược

nào?" (16/02) khuyến nghị hành vi đầu tư cụ thể: trong giai đoạn thị trường điều chỉnh, nhà đầu tư nên ưu tiên danh mục dài hạn, hạn chế dùng đòn bẩy, kiểm soát tâm lý "FOMO" và chọn doanh nghiệp có nền tảng bền chắc, không chạy theo tích cực ngắn hạn. Trên Thời báo tài chính Việt Nam, bài "Thêm các quỹ đầu tư để huy động vốn trung, dài hạn cho phát triển kinh tế" (31/03) làm nổi bật giải pháp phát triển quỹ đầu tư (quỹ hạ tầng, quỹ đầu tư phát triển...), giúp huy động dòng vốn trung và dài hạn, giúp giảm phụ thuộc vào đầu cơ. Bài: "Hiệu suất quỹ mở phân hóa trong nửa đầu năm 2025" (12/07), thay vì chỉ đưa tin hiệu suất, bài phân tích sâu về cách các quỹ áp dụng chiến lược cân bằng dài hạn (đầu tư vào cổ phiếu + trái phiếu chất lượng) để đạt hiệu suất ổn định. Đây là sự định hướng khá rõ ràng: mô hình đầu tư có kỷ luật, dài hạn và chuyên nghiệp sẽ đem lại hiệu quả, từ đó, định hướng hành vi đầu tư lành mạnh cho nhà đầu tư.

Những ví dụ từ 2 tờ báo chứng tỏ rằng, báo chí kiến tạo không chỉ dừng lại ở việc phân tích diễn biến thị trường, mà còn thực hiện vai trò làm gương, đưa ra đề xuất và khuyến khích hành vi tích cực cho nhà đầu tư. Các bài viết đề xuất giải pháp chính sách như xây dựng quỹ đầu tư dài hạn, ứng dụng hệ thống công nghệ hiện đại và tăng cường giáo dục tài chính đã tạo nền tảng cho một môi trường đầu tư lành mạnh, bền vững. Song song với đó, những câu chuyện về mô hình đầu tư thành công, các bài phân tích hiệu suất quỹ mở chuyên nghiệp..., đã mang lại nguồn cảm hứng thực tế để nhà đầu tư tin tưởng và học hỏi. Đặc biệt, qua việc định hướng hành vi cụ thể như cảnh báo hạn chế sử dụng đòn bẩy, tránh tâm lý "FOMO" hay khuyến khích chuyển sang chiến lược đầu tư dài hạn..., báo chí đã giúp nhà đầu tư củng cố niềm tin vào thị trường, có hành vi đầu tư thông minh, tuân thủ đúng pháp luật hơn.

- **Góp phần đẩy lùi tin giả, xấu độc về thị trường chứng khoán**

Trong bối cảnh mạng xã hội phát triển mạnh mẽ, thị trường chứng khoán Việt Nam không tránh khỏi sự tác động của dòng thông tin thiếu kiểm chứng, thậm chí là tin giả, tin xấu độc có chủ đích nhằm thao túng tâm lý và hành vi của nhà đầu tư. Những tin đồn thất thiệt về biến động giá cổ phiếu, tình hình doanh nghiệp, thậm chí cả về chính sách quản lý... có thể tạo ra sự hoang mang, gây ra làn sóng bán tháo và làm méo mó thị trường. Chính trong hoàn cảnh đó, báo chí với vai trò kiến tạo đã khẳng định vị trí là kênh thông tin chính thống, khách quan và minh bạch, giúp nhà đầu tư phân biệt rõ

ràng giữa tin thật và tin giả.

Báo Đầu tư có bài: "Bị 'Thầy' lừa hàng chục tỷ đồng đầu tư chứng khoán qua ứng dụng NEEX" (25/7) phản ánh tình trạng: Thông qua các hội nhóm trên mạng xã hội, các đối tượng chia sẻ cách "đánh" chứng khoán, có lợi nhuận cao để dụ dỗ, lôi kéo bị hại đầu tư qua ứng dụng NEEX, rồi chiếm đoạt hàng chục tỷ đồng. Bài báo cảnh báo người dân nên tỉnh táo và tránh xa các ứng dụng đầu tư không rõ nguồn gốc. Bài "Lật tẩy đường dây lừa đảo tài chính xuyên quốc gia" (03/07) cũng phân tích chi tiết cách nhóm lừa đảo mạo danh nhà đầu tư lớn, giả lập giao dịch "có lời" để dụ nạn nhân nạp tiền, rồi chiếm đoạt tài sản.

Báo Thời báo tài chính Việt Nam có bài "Cảnh báo văn bản giả mạo Bộ Tài chính, Ủy ban Chứng khoán Nhà nước để lừa đảo" (25/07), bài "Cảnh báo hiện tượng giả danh tổ chức kinh doanh chứng khoán" (17/3) của Thời báo tài chính đã dẫn thông tin từ Ủy ban Chứng khoán Nhà nước về hiện tượng giả danh các tổ chức kinh doanh chứng khoán, một số cá nhân, tổ chức lập các fanpage, trang mạng mang tên các CTCK uy tín để đánh lừa nhà đầu tư, kêu gọi nộp tiền vào tài khoản giao dịch giả mạo. Các bài viết nhấn mạnh, nhà đầu tư cần kiểm tra kỹ giấy phép hoạt động qua trang web chính thức của UBCKNN trước khi giao dịch. Đồng thời khuyến khích mọi người báo ngay cho cơ quan công an khi phát hiện hành vi lừa đảo.

Thông qua việc phản ánh tin giả, phản bác, đính chính, dẫn nguồn tin chính thức từ cơ quan quản lý, chuyên gia và doanh nghiệp, báo chí đã góp phần củng cố niềm tin của nhà đầu tư, bảo vệ sự ổn định và phát triển lành mạnh của thị trường chứng khoán.

Kết luận và khuyến nghị

Kết quả khảo sát cho thấy, trong giai đoạn 1-7/2025, có 1.866/3.092 tác phẩm (60,3%) trên Báo Đầu tư và Thời báo Tài chính Việt Nam có thể được xếp vào dòng báo chí kiến tạo. Đây là con số đáng ghi nhận, chứng tỏ báo chí đã thể hiện rõ vai trò tiên phong trong việc cung cấp thông tin minh bạch, góp phần nâng cao nhận thức của nhà đầu tư về thị trường chứng khoán; các báo đã chú trọng phân tích xu hướng, định hướng dư luận, qua đó, củng cố niềm tin cho nhà đầu tư. Các bài viết không chỉ giúp nhà đầu tư hiểu về các yếu tố tác động đến thị trường mà còn giúp họ có cái nhìn đúng đắn và thấu đáo, từ đó đưa ra quyết định đầu tư hợp lý. Với bối cảnh thị trường

chứng khoán đang phát triển mạnh mẽ, báo chí kiến tạo sẽ là một công cụ quan trọng giúp nhà đầu tư cá nhân vượt qua thách thức và đạt được thành công bền vững.

Tuy nhiên, cũng cần nhìn nhận rằng, không phải tác phẩm nào về chứng khoán cũng đạt tính kiến tạo; vẫn còn một bộ phận bài viết thiên về phản ánh sự kiện, sự việc, cập nhật diễn biến thị trường đơn giản, chưa thực sự đi sâu phân tích nguyên nhân, những vấn đề đặt ra hay đề xuất giải pháp. Từ thực tế này, tác giả khuyến nghị các nhà báo theo dõi lĩnh vực đầu tư chứng khoán cần phải nỗ lực nâng cao năng lực phát hiện vấn đề, tăng cường hàm lượng phân tích trong các tin bài về đầu tư chứng khoán, đặc biệt, chú trọng vào việc tìm kiếm, nêu ra các giải pháp mang tính sáng tạo, hữu dụng. Nhà báo phải luôn tự giác nâng cao vai trò “kiểm chứng” thông tin, phân tích và đưa giải pháp một cách có đạo đức, có trách nhiệm.

Về phía Ban biên tập và các tòa soạn báo chuyên biệt về kinh tế, về tài chính, về chứng khoán, trước hết, cần mở rộng chuyên mục phân tích và bình luận về thị trường chứng khoán. Nội dung các bài viết trong chuyên mục này không chỉ phản ánh diễn biến thị trường trong ngắn hạn, mà quan trọng hơn là cung cấp các góc nhìn trung và dài hạn: phân tích xu hướng vĩ mô, dự báo triển vọng chứng khoán, định hướng chiến lược đầu tư, cảnh báo rủi ro hành vi thị trường. Những bài viết như vậy sẽ giúp nhà đầu tư có cái nhìn toàn diện, tránh tâm lý đầu cơ và hạn chế chạy theo tin đồn. Thứ hai, các cơ quan báo chí cần phối hợp chặt chẽ với chuyên gia và cơ quan quản lý nhà nước, mời các chuyên gia kinh tế, tài chính, luật chứng khoán tại các Ủy ban Chứng khoán Nhà nước, Sở Giao dịch Chứng khoán và Bộ Tài chính... tham gia phân tích, bình luận, từ đó, nâng cao tính khoa học và chiều sâu thông tin trong định hướng nhà đầu tư, đồng thời, để kịp thời truyền tải thông tin chính thống, giúp thị trường minh bạch. Thứ ba, các cơ quan báo chí về chứng khoán cần xây dựng các chuyên mục diễn đàn đầu tư chứng khoán. Đây không chỉ là nơi công bố thông tin, mà còn là cầu nối các nhà đầu tư với chuyên gia, doanh nghiệp niêm yết và cơ quan quản lý có những trao đổi thẳng thắn, minh bạch, từ đó, góp phần điều chỉnh kỳ vọng của nhà đầu tư, tạo dựng niềm tin và thúc đẩy sự phát triển bền vững của thị trường. Thứ tư, báo chí kiến tạo phải đẩy mạnh truyền thông giáo dục tài chính và khuyến khích đầu tư lành mạnh thông qua hình thức truyền thông số, truyền thông sáng tạo như tạo video, infographics, long-form, podcast,... nhằm lan tỏa thông tin nhanh chóng, trực quan và thân thiện hơn, dễ tiếp cận công chúng, nhất là đối với thế hệ nhà đầu tư trẻ. Đây cũng

là cách tăng cường năng lực báo chí kiến tạo, góp phần nâng cao nhận thức và niềm tin nhà đầu tư chứng khoán./.

Tài liệu tham khảo

- (1), (2) Đỗ Anh Đức (2025), Báo chí kiến tạo: Trách nhiệm đồng hành cùng sự phát triển xã hội, <https://ictvietnam.vn/bao-chi-kien-tao-trach-nhiem-dong-hanh-cung-su-phat-trien-xa-hoi-68621.html>?, truy cập ngày 1/8/2025.
- (3) Hellenic Institute of Constructive Journalism (2023), What it is, Constructive Journalism (Báo chí kiến tạo là gì?) <https://constructivejournalism.institute/ti-einai-i-epoikodomitiki-dimosiogra/>, truy cập ngày 3/8/2025.
- (4) Trường Thanh (2025), Bảy nhóm giải pháp trọng tâm để triển khai báo chí kiến tạo, <https://ictvietnam.vn/bay-nhom-giai-phap-trong-tam-de-trien-khai-bao-chi-kien-tao-68784.html>, truy cập ngày 1/8/2025.
- (5) Aarhus Universitet, What is Constructive Journalism? (Thế nào là báo chí kiến tạo?) https://constructiveinstitute.org/what/faq/?utm_source=chatgpt.com, truy cập ngày 28/7/2025.
- (6) Solutions Journalism network, What is Solutions Journalism? (Thế nào là báo chí giải pháp?) https://www.solutionsjournalism.org/who-we-are/solutions-journalism?utm_source=chatgpt.com, truy cập ngày 28/7/2025.
- (7) Theo: Trường Thanh (2025), Để báo chí kiến tạo trở thành "lối mở" cho báo chí truyền thống, <https://ictvietnam.vn/de-bao-chi-kien-tao-tro-thanh-loi-mo-cho-bao-chi-truyen-thong-68664.html>, truy cập ngày 1/8/2025.
- (8),(9),(11) Việt Linh (2025), Lý do thị trường chứng khoán dễ hoảng loạn, <https://tienphong.vn/ly-do-thi-truong-chung-khoan-de-hoang-loan-post1761085.tpo>, truy cập ngày 3/8/2025.
- (10) Quốc hội (2019), Luật Chứng khoán số 54/2019/QH14.